

Dr. sc. Klara Šiljeg

Predavačica
Kineziološki fakultet
Sveučilište u Zagrebu
E-mail: klara.siljeg@gmail.com

Dr. sc. Ana Perinić Lewis

Znanstvena suradnica
Institut za antropologiju, Zagreb
E-mail: ana.perinic@inantro.hr

Dr. sc. Joško Sindik

Znanstveni suradnik
Institut za antropologiju, Zagreb
E-mail: josko.sindik@inantro.hr

LOKALNA SPORTSKA TRADICIJA KAO DIO DUBROVAČKOGA KULTURNOG IDENTITETA

UDK / UDC: 797.2 : 39 (497.5 Dubrovnik)

JEL klasifikacija / JEL classification: L83, Z00

Pregledni rad / Review

Primljeno / Received: 15. travnja 2014. / April 15, 2014

Prihvaćeno za tisak / Accepted for publishing: 28. studenog 2014. / November 28, 2014

Sažetak

Snažnije pozicioniranje grada Dubrovnika kao destinacije kulturnog turizma podrazumijeva pronalaženje novih oblika prezentacije i promocije toga turističkog središta, uz istodobnu težnju očuvanja dubrovačke tradicije. U kontekstu kulturnoga turizma tradicionalni lokalni sportski događaji, koje turisti prate ili u njima aktivno sudjeluju, mogu biti pretvoreni u atraktivan kulturni proizvod. Divljoligaške utakmice u gradu koji nudi obilje jakih, formalnih kulturnih proizvoda, predstavljaju živu, slojevitu tradiciju i duh lokalne dubrovačke atmosfere. Divlja liga amatersko je vaterpolsko natjecanje dubrovačkih uvala i kupališta. Iako je natjecanje samo amatersko i zasniva se na entuzijazmu i volonterstvu svih sudionika i organizatora, pravila se dobro poznaju i strogo poštuju. Dubrovačko

podrijetlo kao prvi preduvjet za sudjelovanje taj turnir čini iznimno lokalnim, a divljoligaška tradicija postala je važnim dijelom kolektivnoga identiteta stanovnika grada Dubrovnika i dubrovačke okolice. Održava se od kraja srpnja do polovice kolovoza, kada je ujedno i vrhunac turističke sezone, pa bi ta lokalna sportsko-rekreativna tradicija mogla biti mnogo bolje integrirana u turističku ponudu kao kulturni i gospodarski potencijal grada i Županije. U radu se propituju potencijali Divlje lige i dubrovačkih javnih kupališta kao kulturnoga turističkog proizvoda i temeljni elementi koji bi se trebali naglasiti pri njegovu oblikovanju. Posebno se analiziraju odnosi lokalnog i globalnog, javnog i privatnog koji se u turističkoj sezoni intenziviraju upravo na kupalištima i plažama. Ta su mjesta turistički najatraktivnija, a istodobno su dio kulture življenja i tradicije događanja i sadržaja bitnih za društveni život lokalne zajednice. Istražuju se izazovi predstavljanja Divlje lige kao dubrovačkog brenda bez prevelikoga zadiranja u njezin integritet izgrađen na entuzijazmu, druženju i snažnoj povezanosti s vaterpolom kao "najdubrovačkim" sportom.

Ključne riječi: *Divlja liga, kulturni turizam, lokalna sportska tradicija, vaterpolo.*

UVOD

Turizam je djelatnost koja je podložna stalnim promjenama. Kao posljedica tih promjena pojavljuje se segmentacija turističkog tržišta, tj. razvijaju se specifični oblici turizma (Škorić, 2008.). Porast raznolikosti interesa suvremenih turista u potrazi za uvijek novim oblicima odmora, zbivanjima, iskustvima i doživljajima posjećenog mjesta potaknulo je razvoj specifičnih i specijaliziranih vrsta turizma, među kojima se posebno ističe kulturni turizam. Kulturni turizam je “selektivni oblik turističkog kretanja motiviran kulturnim i umjetničkim resursima, vrijednostima i sadržajima” (Demonja, 2011., 182). Za razliku od masovnog turizma, on je “socijalno pravedan”, “dobar” oblik turizma pri kojemu turisti imaju želju nešto naučiti i spoznati o lokalnoj kulturi pa je zbog toga opcija za gotovo sve destinacije jer svako mjesto ima svoju kulturu koja se može na zanimljiv način dijeliti s posjetiteljima (Nikočević, 2008., 9). Turisti zahtijevaju sve veću kvalitetu usluge koja se ne može dobiti bez kvalitetnog promišljanja kulturno-turističkog proizvoda i kvalitetnog menadžmenta destinacije. Kultura je danas osnovni element kojim se koristi menadžment turističke destinacije za privlačenje turista u destinaciju i za stvaranje brenda (Vrtiprah, 2006., 290). Međutim, razgledavanje materijalne kulturno-povijesne baštine i sudjelovanja u formalnim kulturnim priredbama koje su već postale tradicionalne i standardne kulturne atrakcije određene destinacije, nisu dostatni u vrlo konkurentnoj turističkoj ponudi. Traga se za što originalnijim oblikovanjem identiteta turističkih gradova, mjesta i cijelih regija, istražuju se i promišljaju novi oblici animiranja turista i što kreativnije osmišljavanje postojećih kulturnih proizvoda. U ovom članku istaknut ćemo ulogu natjecateljskih vodenih sportova kao obilježja lokalnoga dubrovačkog kulturnog identiteta i vrijednog potencijala za razvoj specifičnog kulturnog turističkog proizvoda.

TRADICIJA DUBROVAČKIH TROFEJNIH VODENIH SPORTOVA

Grad Dubrovnik, osobito njegova Povijesna jezgra, jedinstven je turistički resurs koji se prije svega predstavlja kao kulturna turistička destinacija s mnoštvom snažnih, sada već etabliranih formalnih kulturnih proizvoda. Na službenim stranicama Turističke zajednice grada Dubrovnika (2014.) pod “Kulturom i poviješću grada” uz spomeničko se blago ističe i “niz izvrsnih festivala, prestižnih likovnih događanja, koncertno-zabavnih mega projekata na otvorenome, iznimni umjetnici, **vrhunski vaterpolisti i plivači.**” (istaknuli autori). Značajno je što se kao vodeće gradske znamenitosti navode sportaši vodenih sportova, koji u Dubrovniku i okolici imaju stoljetnu tradiciju. Od 1923. godine osniva se veslački i plivački klub, koji poslije razvija i sekciju vaterpola, a desetak godina zatim i jedriličarski klub. U razdoblju od pojave modernog sporta krajem prošlog stoljeća pa do 1950. godine Dubrovčani su najveće uspjehe postizali u plivanju. U međuratnom razdoblju pod pojmom

plivanja podrazumijevalo se: plivanje, vaterpolo, ronjenje i skokovi u vodu. Zbog zapaženih uspjeha plivački se sportovi u Dubrovniku nazivaju trofejnim (Danče, 2013.). Dubrovnik je prepoznatljiv po jedinstvenom fenomenu vaterpola i obožavanja svojega VK Juga, najbolje ocrtanih u stihu: “Jug je naš, samo naš, a ja ponosan jugaš!” Nazivaju ga još i “najdubrovačkim sportom” te “šestom dubrovačkom tvrđavom” (Bauer i sur. 2010., 246).

Procvat plivanja i vaterpola u Dubrovniku veže se uz dolazak Rudija Reša, koji je na kupalištu Danče podučavao Dubrovčane pravilno plivati i igrati vaterpolo te, po uzoru na susačku Viktoriju, 1923. godine pri sportskom društvu Jug osnovao plivačku sekciju. Rudi Reš, Tonči Nardelli i Pero Kolić postavljaju temelje razvoja plivačke i vaterpolske organizacije u Dubrovniku. Svaki vaterpolist najprije se natjecao u plivačkim utrkama. Vaterpolo se igrao ljeti na gradskim plažama, a utakmice su se održavale u Portu (gradska luka), gdje su se slavile pobjede Juga. Prvi pobjednički pokal državnog prvaka Dubrovčani su proslavili na gruskoj rivi 1925. godine, gdje su dočekali jugaše nakon povratka iz Splita. Slijedi pobjednički niz na domaćim plivalištima koji je trajao 33 godine. Za to vrijeme jugaši nikada nisu izgubili utakmicu koja je igrana u Dubrovniku. Jug je s ukupno 51 osvojenim trofejem među najuspješnijim vaterpolskim klubovima u Hrvatskoj i Europi (Jug, 2014.). Dubrovčani se ponose i uspjehom Jugovih plivača. Prvi plivač u Hrvatskoj koji je plivao ispod minute na 100 kraul je jugaš Marojica Miloslavić (Moretti, 1981.). Hilda Zeier nositeljica je medalje s Univerzijade, Mirjana Šegrt osvajačica je europske medalje, Sanja Jovanović svjetska je rekorderka, a Mihovil Španja ponosni vlasnik je četiri paraolimpijske medalje. U Dubrovniku najčešće upoznavanje s plivanjem i vaterpolom počinje upisom u školu plivanja koja počinje upisom u osnovnu školu, a nadograđuje se školom vaterpola. Nastavlja se sudjelovanjem i prezentiranjem Grada na državnim i svjetskim natjecanjima.

Sportska tradicija i trofejni uspjesi dubrovačkih vodenih sportova kao segment kulturnog turizma mogli bi biti inovativan kulturni proizvod turističke destinacije. U tom kontekstu primarnu ulogu mogla bi imati promocija vodenih sportova i uspjeha dubrovačkih sportaša na internetskim stranicama i portalima te u turističkim vodičima. Međutim, s obzirom na bogatu tradiciju i raspoložive resurse, svi spomenuti vodeni sportovi mogli bi se promovirati i kao potencijal sportskog turizma.

DUBROVAČKI TROFEJNI VODENI SPORTOVI KAO OBLIK SPORTSKOG TURIZMA

Sportski turizam pripada među specifične oblike turizma u kojima je “sport glavni motiv putovanja i boravka turista u turističkom odredištu” (Bartoluci 2004., 21). Hall (1992.) predlaže podjelu na dvije vrste sportskog turizma: na aktivne sudionike koji sudjelovanje u sportu smatraju sredstvom samoizražavanja i na pasivne konzumente sporta koji nazoče velikim sportskim događajima i prate

sportske vijesti. Gammon i Robinson (1997.) razlikuju dva oblika sportskog turizma: u sportskom turizmu (*sport tourism*) sport je glavni razlog putovanja, dok je u turističkom sportu (*tourism sport*) sudjelovanje u sportskoj aktivnosti sekundarna aktivnost uz druge. Rezultati istraživanja u Čavlek (2007.) pokazuju da je sportski turizam jedan od najbrže rastućih oblika turizma, i bilježi stopu rasta u iznosu od 10% godišnje, dok izravan udio sportskog turizma u ukupnim aktivnostima u turizmu iznosi 32%.

Programe rekreativnog veslanja, jedrenja, plivanja i vaterpola kreirane za turističke potrebe možemo potencijalno izdvojiti kao specifične oblike sportskog turizma. Primjerice, turistima koji preferiraju aktivan odmor moglo bi se ponuditi sudjelovanje u plivačkim maratonima, veslačkim i jedriličarskim regatama. Jedan od dobrih primjera je tradicionalna međunarodna studentska veslačka regata “Semper primus” koja se već 14 puta održala u Gruškom zaljevu, zatim memorijalni plivački maraton “Đuro Kolić”, koji okuplja brojne sudionike.

U Dubrovniku se među vodenim sportovima vaterpolo izdvaja jer nije samo kao vrhunski sport dugotrajne tradicije već je i omiljena sportska rekreacija koja često nadilazi pojam slobodne aktivnosti. *Divlja liga* je amatersko vaterpolsko prvenstvo dubrovačkih kupališta i uvala; ona je dubrovačka tradicija i važna je za stanovnike Dubrovnika i dubrovačke okolice pa kao primjer jedinstvenoga kulturnog identiteta i premalo korištenog turističkog potencijala zavređuje našu posebnu pozornost.

DIVLJA LIGA – AMATERSKO VATERPOLSKO PRVENSTVO DUBROVAČKIH KUPALIŠTA I UVALA

Usporedno s razvojem vaterpola kao vrhunskog sporta on se u dubrovačkom okružju nameće i kao puno širi društveni fenomen. Vjerojatno zbog nemogućnosti da se velik broj zainteresiranih sportaša natječe u vrhunskom vaterpolu, nastala je rekreativna vaterpolska liga, lokalno nazvana *Divlja liga*. Turnir *Divlja liga* održava se u ljetnim mjesecima, najčešće od kraja srpnja do polovice kolovoza, kada je ujedno i vrhunac turističke sezone, pa bi ta lokalna tradicija mogla biti mnogo bolje iskorištena za turističku promociju Grada i Županije. *Divlja liga* ima propozicije. Sudjelovati mogu “svi građani grada Dubrovnika koji prebivalište imaju na području bivše općine Dubrovnik ili oni kojima je mjesto rođenja na području bivše općine Dubrovnik, a koji nikad nisu igrali ili bili u zapisniku ni na jednoj službenoj vaterpolskoj utakmici bilo kojeg uzrasta.” Većina se ostalih pravila odnosi na sudjelovanje profesionalnih igrača vaterpola, kojih je u Dubrovniku mnogo, kako bi se turnir ipak ograničio na amaterske sportaše ili profesionalne igrače koji dulje (rokovi su točno određeni u propozicijama) nisu igrali u profesionalnoj ligi. Vrlo je bitan prvi preduvjet za sudjelovanje – dubrovačko podrijetlo – što ovaj turnir čini iznimno lokalnim (Danče, 2009., *Divlja liga*, 2013.).

Divlja liga ima povijest koja se vjerno bilježi. Podaci koji se mogu naći na internetskim stranicama najčešće se preuzimaju iz lokalnih glasila, a za starija razdoblja bitna je i usmena povijest, sjećanja starijih sudionika. Prvo natjecanje održano je 1950. godine, uz koju se spominje samo Porporela i odnosi se na pobjednika, ali nema nikakvih podataka o ostalim momčadima i samom natjecanju. Sljedeće je natjecanje održano devet godina poslije; sve utakmice održane su u Portu, sudjelovalo je šest momčadi, a pobjednik je bila momčad “Piplić”. Divlja liga igrala se i nekoliko sezona iza Drugoga svjetskog rata do 1961. godine, kada su preseljenjem plivališta iz Gradske luke (Porta) na bazen u Gružu plivačke i vaterpolske aktivnosti po uvalama zamrle pa se ne organiziraju natjecanja. Pokušaji pokretanja natjecanja bili su 1973. i 1974. godine, kada je organiziran Kup Dubrovnika (Danče, 2009.). U današnjem obliku Divlja liga održava se kontinuirano od 1983. godine. Prekinuta je bila samo u ratnim godinama 1992. – 1995. zbog napada na Dubrovnik (Danče, 2009.).

Divlja liga – prvenstvo dubrovačkih kupališta u vaterpolu dubrovačka je tradicija i bitan dio kolektivnog identiteta stanovnika grada Dubrovnika i dubrovačke okolice. Fenomen Divlje lige nije znanstveno istražen i analiziran u okviru sociokulturnih i etnoloških istraživanja, a ova dubrovačka sportska tradicija nedostatan je integrirana u cjelokupnu turističku i ostalu ponudu kao kulturni, turistički i gospodarski potencijal Grada i Županije.

DIVLJA LIGA KAO ŽIVLJENA TRADICIJA – VEZA S DUBROVAČKIM PLAŽAMA

Divlja liga kao amatersko vaterpolsko natjecanje sa svojim izrazito lokalnim karakterom i pravilima ne pruža mnogo mogućnosti aktivnog uključivanja sportskih turista. S druge strane, kao lokalna manifestacija s izrazitom podrškom navijačkih skupina koje prate svoje ekipe na tribinama, plažama i brodovima uz navijačke pjesme, svirku, ponekad čak i kostimiranje, iznimno je atraktivan i zabavan događaj koji ne prolazi nezamijećeno, a nije popraćena adekvatnim informacijama za turiste koji je prate kao gledatelji. To je vidljivo i iz novinskog članka što donosi vijest o finalu Divlje lige i pobjednicima 2013. godine:

“Na uglađenom Stradunu u nedjelju se divljalo jer ‘finila’ je Divlja liga, tradicionalno natjecanje dubrovačkih kupališta u vaterpolu. Kada su na skalinama Crkve svetog Vlaha ugledali ljude u navijačkom ushićenju, popraćenom bakljadom i pjevanjem ‘Večeras je naša fešta’, dvojica stranih turista ovako su to komentirala: ‘Jesu li ovo Hrvati opet postali svjetski prvaci u nekom sportu?’ pitao se plavokosi mladić skandinavskog izgleda. Njegov nešto iskusniji prijatelj, kojem ovo očito nije bio prvi posjet Dubrovniku, ustvrdio je: ‘Ja mislim da je to neka luda lokalna stvar.’” (Večernji list, 2013.)

Divljoligaške ekipe proizašle su iz pripadnosti određenom kupalištu ili

uvali, što se vidi u pravilima nadijevanja imena pri čemu ime vaterpolske ekipe mora u sebi sadržavati ime plaže ili nekoga geografskog lokaliteta uvale.

Amaterski, rekreativni vaterpolo, a u svojim počecima i profesionalni vaterpolo, vezan je uz dubrovačke plaže na kojima se ljeti odvijaju i divljoligaške utakmice. Nekima od tih kupališta upravo vaterpolo ili divljoligaške utakmice daju bitan dio identiteta. To je vidljivo i iz portala i tekstova turističkih vodiča koji informiraju turiste o dubrovačkim plažama.

Plaže su prirodni, društveni i ekonomski resursi, i u Republici Hrvatskoj smatraju se pomorskim, javnim dobrom koje ne može biti predmetom prodaje i nije ni u čijem vlasništvu (Kovačić i Komać, 2011., 246-247). Kulturološki, plaže su mjesta koja se označuju liminalni, rubni prostori ili zone u kojima se dodiruju i interferiraju razne kulture i stilovi života. One su mjesta na kojima se temelji turistička ponuda i turističke predodžbe odmora i bijega od svakodnevice. S druge strane, one su dio kulture življenja i događaja bitnih za život lokalne zajednice koja živi u njihovoj blizini. Dubrovačka su kupališta i uvale važna mjesta sjećanja ljudima koji su na njima odrastali, družili se, trenirali ili se samo rekreativno bavili pojedinim sportovima. To su javni prostori s otvorenim, slobodnim pristupom. Većina dubrovačkih hotela također ih smatra "svojim" plažama namijenjenima turistima koji u njima odsjedaju, čime je ponekad dovedena u pitanje njihova stvarna "javnost". Zbog sve češće komercijalizacije u obliku koncesija i pojavljivanja različitih oblika zabavnih i sportskih aktivnosti na plažama, unutar Divlje lige su uz bavljenje rekreacijskim vaterpolom i tradicionalna, volonterska skrb o uređenju vaterpolskih igrališta (golova, plutača) u novije vrijeme sve češće pojavljuju i akcije vezane uz očuvanje dubrovačkih kupališta¹ (Divlja liga, 2014.). U tablici 1. prikazani su tekstovi kojima se predstavljaju dubrovačke plaže na kojima je kao jedan od sadržaja ili čak, kao za plažu Danče, kao osnovno obilježje i identitet kupališta, istaknut je vaterpolo i tradicija igranja Divlje lige.

¹ Na stranicama jedne od u ovom trenutku dviju postojećih divljoligaških udruga u svojim ciljevima uz njegovanje tradicije igranja rekreacijskog vaterpola navode: "Uređuje i održava pristupne putove do mora; štiti kolektivne interese građana u pravu na stalan, nesmetan i neograničen kopneni pristup morskoj obali i moru; postavljaju se i održavaju konopi s plutačama na morskoj površini radi zaštite kupaca od plovila; štite se kolektivni interesi građana u pravu na sigurnost plivanja i kupanja u moru." (<http://www.divljaliga.eu> – pristup 13. ožujka 2014.)

Tablica 1.

Opisi dubrovačkih plaža u kontekstu Divlje lige (Dubrovnik Guide, 2014.)

Bellevue	<i>Plaža Bellevue u Dubrovniku kultno je mjesto vaterpola, sporta br. 1 našeg grada. Na toj plaži osnovan je VK Bellevue, koji je svojedobno uspješno igrao Prvu hrvatsku vaterpolo ligu. Danas je Bellevue mjesto održavanja najjačeg i najzanimljivijeg amaterskog vaterpolskog natjecanja na svijetu, 'Divlje lige', prvenstva dubrovačkih kupališta u vaterpolu u kojoj sudjeluje više od 500 natjecatelja. Procjene kažu da Divlju ligu, od prvog kola kvalifikacija pa do finala glavnog turnira ukupno uživo prati više od 30 000 ljudi, što je rekord bez premca, koji višestruko nadmašuje europska i svjetska prvenstva, pa čak i Olimpijske igre. Privlačnost ne leži samo u kvaliteti lige, već i u draži natjecanja, prestiža i zabave za potpune amatere, čiji se navijači na utakmicama okupljaju u velikom broju i dobro zabavljaju, bez obzira na krajnji rezultat. To je razlog da pogledate pokoju utakmicu čak i ako ne volite vaterpolo - ovih par prizora bi vas lako moglo uvjeriti u to!</i>
Copacabana	<i>...ovo je mjesto jedan od poznatih organizatora dubrovačkog kupališta u vaterpolu, popularne 'Divlje lige', tu se nalazi vaterpolsko igralište na kojemu se i sami možete okušati u trenucima kad nije zauzeto i u periodu kada nema utakmice.</i>
Danče	<i>Ovo mjesto je kolijevka dubrovačkog i svjetskog vaterpola i ponosa Grada, vaterpolo kluba Jug, koji je u samim počecima igrajući i trenirajući na Dančama i u starom gradskom portu, za vremena dok se još igralo u moru, bio više od 20 puta prvak bivše države kao i prvak Europe. Zanimljivost je da Jug nije izgubio nijedan trofej u 20-ak godina igranja vaterpola na Dančama, što mnogi ne zaboravljaju ni danas. Stoga nije čudno da i danas postoji ekipa koja se zove Danče i koja je čak tri puta osvojila Divlju ligu, a za nju su nastupali bivši proslavljeni olimpijski i svjetski prvaci.</i>

Zbog navedenih primjera trebalo bi pristupiti kreativnoj i raznolikijoj prezentaciji dubrovačkih kupališta, nadilaženjem uobičajenih opisa plaža kao mjesta spoja sunca i mora te suhoparnih opisa infrastrukture i ponude plažnih sadržaja koji su gotovo identični u većini morskih turističkih destinacija. Uklapanjem vaterpolske i divljoligaške tradicije pojedine bi plaže dobile prepoznatljiv imidž, a održavanje kreativnih radionica i sličnih animacijskih događaja povezanih s vaterpolom i na manje poznatim kupalištima i plažama u Dubrovačko-neretvanskoj županiji dobilo bi novu dimenziju atraktivnosti.

DIVLJA LIGA KAO KULTURNI TURISTIČKI PROIZVOD

Divlja liga, kao dugogodišnja vaterpolska i divljoligaška tradicija, mogla bi biti puno bolje iskorištena kao kulturna atrakcija i nadogradnja postojećoj dubrovačkoj turističkoj ponudi, međutim, prema mišljenju autorâ,

prije svega u kontekstu kulturnog turizma. Naime, kao sportska disciplina vaterpolo nije najpogodniji oblik aktivnog sportskog turizma kao što su ostale sportsko-rekreativne aktivnosti koje se odvijaju u moru i na moru (jedrenje, veslanje, skijanje na vodi, *jet-skiing*, surfanje, ronjenje i sl.), u kojima su turisti aktivni sportski sudionici. Vaterpolo je prije svega momčadski vođeni sport, koji zahtijeva veći broj barem igrača s određenom razinom socijalne kohezije povezane s izvršavanjem sportskih uloga. Bez obzira na odsutnost snažne natjecateljske komponente u vaterpolu koji je oblik sportske rekreacije, prethodno nepoznavanje suigrača ili sportskih protivnika ima veću šansu postati izvor nezadovoljstva, nego ugone. Sličnog problema nema u ostalim vodenim sportovima, koji su pretežno individualni, pa pojedinci mogu prilagoditi angažman u tim aktivnostima sukladno vlastitim motivima, željama i potrebama.

Dugogodišnja vaterpolska i divljoligaška tradicija mogla bi biti mnogo bolje iskorištena kao kulturna atrakcija i nadogradnja postojećoj dubrovačkoj turističkoj ponudi. Stoga dajemo kratak pregled prijedloga njezinih potencijala pri oblikovanju novih oblika kulturnog turizma. U pogledu medijske popraćenosti događaja vezanih uz ovo rekreativno sportsko natjecanje, Divlja liga oduvijek je povezana s *Dubrovačkim vjesnikom*, a u novije vrijeme s *Dubrovačkim listom* i *Glasom Grada*. Također, već sada ima nekoliko internetskih stranica na kojima se mogu pratiti njezina povijest, ekipe i uspjesi.²

Neki od dodatnih potencijala Divlje lige kao sadržaja određenih oblika kulturnog turizma mogu se operacionalizirati u sljedećim prijedlozima, koji bi mogli biti dio ozbiljnijeg projekta.

Ponajprije, mogao bi se koncipirati virtualni ili pokretni muzej posvećen tradiciji plivanja, vaterpola i Divljoj ligi. Nadalje, na odabranim lokacijama u gradu mogle bi se ponuditi i konkretnije atrakcije kao, primjerice, organizacija umjetničkih kolonija ili pak radionica o temi vodenih sportova, na kojima bi umjetnici Gradu i Županiji ostavili svoje radove (skulpture). Jedna od ideja može biti i osmišljavanje aleje trofejnih dubrovačkih plivača i vaterpolista. Postojanje ljetne vaterpolske škole, dječjeg vaterpolskog kampa ili radionica o vodenim sportovima vjerojatno bi vaterpolo učinilo zanimljivijim turistima koji traže specifičnije vrste turističke ponude i turističkih proizvoda. Svi takvi oblici mogli biti potaknuti i razvoj kreativnog turizma kao posebnog oblika kulturnog turizma. U kreativnom turizmu turisti aktivno participiraju u kreativnom životu mjesta i interakciji s lokalnim ljudima (Rudan 2012., 718). On posjetiteljima nudi različite oblike kreativnog stvaralaštva, sudjelovanje u radionicama, obrazovnim programima i aktivnostima (u umjetnosti, nasljeđu, prirodi, posebnostima koje posjeduje destinacija), pružajući time i doživljaj istinske atmosfere područja u kojem borave (Rudan 2012., 719). U nizu aktivnosti koje obuhvaća ovaj oblik turizma Richards (2002.) navodi i sportske aktivnosti.

² Među njima se posebno informativnošću ističe stranica www.dance.hr.

PREISPITIVANJE GRANICA UKLAPANJA DIVLJOLIGAŠKE TRADICIJE U TURISTIČKU PONUDU

Pri pretvaranju Divlje lige u turistički kulturni proizvod ili turistički brend treba provjeriti granice poželjne interakcije globalnog turističkog i lokalne (življene) kulture prema uvjetima dubrovačke zajednice. Naime, ova je problematika osjetljiva i s aspekta održivosti dugoročne atraktivnosti ovog novog oblika kulturno-turističke ponude (potencijalna pretjerana komercijalizacija autentične tradicije i snažnog simbola dubrovačkog identiteta) i zbog nekontrolirane interferencije posjetitelja kao “uljeza” u izrazito lokalnu tradiciju.

Sami sudionici ovog rekreativnog sportskog natjecanja nemaju jasan stav o tome kako bi se divljoligaška natjecanja mogla najbolje prezentirati turistima:

Frane (48, VSS): Mislim, problem je, što ćeš s tim, što ćeš turistima tamo... Ako nekog zanima, stane i pogleda. Ali, karte se ne naplaćuju, nekakve ugostiteljske ponude oko toga nema, većinom se odigrava na nekim plivalištima gdje sad niko neće ništa zaradit ako dođe još ljudi. Oni neće navijati za atmosferu jer su potpuno nebitni, tako da u principu nikad se nije razmatrao taj nekakav aspekt, osim kao kuriozitet.³

Sudjelovanje u Divljoj ligi važno je lokalnoj zajednici, pridonosi snažnoj lokalnoj identifikaciji i grupnoj koheziji, a zasnovano je na entuzijazmu te volonterstvu svih sudionika i organizatora. Upravo zbog financijskih pitanja nastali su jedini sporovi i raskoli unutar dugogodišnje organizacije Divlje lige koji su doveli do supostojanja dviju divljoligaških udruga. Ovo amatersko vaterpolsko natjecanje omogućuje stanovnicima Dubrovnika i dubrovačke okolice da se međusobno druže i zabavljaju unutar turističke sezone, kada su većinom zauzeti i nekim oblikom turističke djelatnosti. Na plažama i u uvalama u kojima je zapravo većina sadržaja i događanja namijenjena turistima, divljoligaške ekipe i njihove međusobne utakmice čine živu, slojevitú tradiciju i duh lokalne dubrovačke atmosfere. One su dio svakodnevice i plažne kulture gdje plaža nije mjesto odmora i bijega od stvarnosti, već i mjesto pripadanja. Sami sudionici Divlje lige to najbolje potvrđuju svojim iskazima:

Ivo (48, VSS): “Majčin brat i jedan i drugi su igrali, nisu bili onaj, ostavili nekog traga, ali se zna da su bili tamo, da su igrali, eto. Tako i ja mogu svojoj djeci reć, eto tamo sam plivo, tamo sam igrao... tako. Nešto je značilo, neka veza je to već preko stoljeća sigurno.”

Miho (35, VSS): “Na Dančama se svi znaju od sedam do sedamdeset... i svak zna skoro sve o svakome i treba godina da prođe koja da se uklopiš.”

³ U radu se koristi ulomcima slobodnih, polustrukturiranih intervjua koji su održani sa sudionicima Divlje lige u sklopu preliminarnih sociokulturnih, kvalitativnih istraživanja. Intervjui su bili rađeni od prosinca 2013. do travnja 2014. sa sudionicima Divlje lige koji rade ili studiraju u Zagrebu, a planira se i terensko istraživanje u Dubrovniku. Identitet je kazivača zaštićen i u radu se koristi izmišljenim imenima.

Kao okvire za pronalaženje odgovarajućeg rješenja, možemo sugerirati sljedeće. Pri bilo kome obliku marketinškog planiranja i promidžbe ove dubrovačke tradicije u turističke svrhe treba uzeti u obzir navedene stavove i potrebe lokalnog stanovništva kojima u Dubrovniku često primarno zadovoljavanje turističkih potreba otežava ili onemogućuje svakodnevicu pa time ponekad stvara negativan odnos prema posjetiteljima. Većinom nijednom sudioniku divljoligaških natjecanja, aktivnom igraču ili navijaču, ne smeta informiranje turista o događanjima. Primjerene tiskane brošure ili mobilne aplikacije turističkih vodiča morale bi sadržavati opširnije informacije: od općenitih o povijesti natjecanja i njegovoj važnosti za dubrovačko stanovništvo do informacija o ekipama, finalnim i revijalnim divljoligaškim utakmicama. Težište bi možda trebalo staviti na plivanje i vaterpolo općenito, a Divlju ligu uzimati kao primjer važnosti vaterpola u dubrovačkoj svakodnevici.

ZAKLJUČAK

Bolje pozicioniranje hrvatske turističke ponude na tržištu moguće je samo u uvjetima prilagodbe brzim ekonomskim i društvenim promjenama, dok implementacija sportskih sadržaja ima važnu ulogu i u kontekstu sportskoga, ali i kulturnog turizma. Vodeni sportovi (veslanje, jedrenje, plivanje i vaterpolo) kao dio dubrovačkog identiteta specifični su potencijali sportsko-turističke ponude, dok lokalno rekreativno vaterpolsko natjecanje s dugotrajnom tradicijom (Divlja liga) posjeduje potencijale za različite proizvode kulturnog turizma. Međutim, pri pretvaranju Divlje lige u turistički kulturni proizvod ili turistički brend, treba pažljivo preispitati poželjne granice interakcije globalnog turizma i lokalne (življene) kulture prema uvjetima dubrovačke zajednice.

LITERATURA

Bartoluci, M. (2004.), *Odnos turizma i sporta*. U: *Sport u turizmu: zbornik radova međunarodnog skupa Menedžment u sportu i turizmu*. Andrijašević, M. (ur.), str. 11-21. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Bauer, D., Drpić, A., Duvnjak, I., Filić, A., Karlo, Z., Jajčević, Z., Mikulićin, I., Ogurlić, P., Vlašić, A., Vujina, B. (2010.), *Stoljeće hrvatskog vaterpola* (gl. ur. Dean Bauer), Zagreb: Hrvatski vaterpolski savez.

Čavlek, N. (2007.), Globalni trendovi u razvoju sportskog turizma. U: Bartoluci, M. Čavlek, N., i sur. *Turizam i sport - Razvojni aspekti*, str. 11-16. Zagreb: Školska knjiga.

Demonja, D. (2011.), Kulturni turizam: hrvatska iskustva, *Antropologija* 11 (1): 181-205.

Gammon, S., Robinson, T. (1997.), Sport and tourism: A conceptual

framework. *Journal of Sport Tourism*, 4 (3): 8-24.

Hall, M. C. (1992.), *Hallmark tourist events: Impacts, management and planning*. London: Bellhaven Press.

Kovačić, M., Komać, A. (2011.), *The Issues of Beach Management in Croatia, with Emphasis on Zadar County*. *Naše more*, 58 (5-6): 244-255.

Moretti, S. (1981.), *Povijest plivačkog i vaterpolo kluba Jug*, *Dubrovački horizonti*, 21 (13): 147-176.

Nikočević, L. (2008.), *Održivi razvoj kulturnog turizma Istre. Srce Istre: Kultura i baština Istre, Razvoj prekograničnih turističkih itinerera u urbanim i ruralnim područjima Istre*, Elaborat. Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://heartofistria.org/index.php?id=110> (pristupljeno 22. veljače 2014.)

Richards, G. (2002.), *Od kulturnog do kreativnog turizma: europske perspektive*. *Turizam*, 50 (3): 228-236.

Rudan, E. (2012.), *Razvojne perspektive kreativnoga turizma Hrvatske*. *Ekonomska misao i praksa*, 21 (2): 713-730.

Vrtiprah, V. (2006.), *Kulturni resursi kao činitelj turističke ponude u 21. stoljeću*. *Ekonomska misao i praksa*, 15 (2): 279-296.

Škorić, S., Bučan, K. (2008.), *Važnost stručno educiranog kadra u provođenju programa sporta i sportske rekreacije u sportskom turizmu*. U: *Zbornik radova međunarodne znanstveno-stručne konferencije "Kineziološka rekreacija i kvaliteta života"*, Andrijašević, M. (ur.), str. 381-389. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta.

Danče (2009.), *Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.dance.hr/povijest-divlje-lige/488-razvoj-vaterpola-u-dubrovniku-i-poceci-divlje-lige.html>* (Zanini 2009. *Razvoj vaterpola u Dubrovniku i počeci Divlje lige*) (pristup: 18. prosinca 2013.)

Danče (2013.), *Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.dance.hr/povijest-vk-jug/1277-nastanak-trofejnih-sportova.pdf>* (pristup 18. prosinca 2013.)

Divlja liga (2013.), *Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.divljaliga.com/?page=propozicije>* (pristup: 18. prosinca 2013.)

Divlja liga (2013.), *Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.divljaliga.eu>* (pristup: 13. ožujka 2014.)

Dubrovnik Guide (2014.), *[http:// www.dubrovnik-guide.net/plazeHR.htm](http://www.dubrovnik-guide.net/plazeHR.htm)* (pristup 27. veljače 2014.)

Jug (2014.), *Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.jug.hr>* (pristup 15. siječnja 2014.)

Službene stranice Turističke zajednica grada Dubrovnika (2014.),

Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://experience.dubrovnik.hr> (pristup 25. veljače 2014.)

Večernji list (2013.), Posjećeno na mrežnoj stranici: <http://www.vecernji.hr/ljetna-panorama/sto-se-to-dogadjalo-u-dubrovniku-rudic-nije-osvojio-divlju-ligu-600526>, objavljeno 20.08.2013.; pristup 26. veljače 2014.)

Svi citati preuzeti su s internetske stranice: <http://www.dubrovnik-guide.net/plazeHR.htm> (pristup 27. veljače 2014.)

Klara Šiljeg, Ph. D.

Lecturer
Faculty of Kinesiology
University of Zagreb
E-mail: klara.siljeg@gmail.com

Ana Perinić Lewis, Ph. D.

Research Associate
Institute for Anthropological Research, Zagreb
E-mail: ana.perinic@inantro.hr

Joško Sindik, Ph. D.

Research Associate
Institute for Anthropological Research, Zagreb
E-mail: josko.sindik@inantro.hr

**THE LOCAL SPORT TRADITION AS PART OF
DUBROVNIK'S CULTURAL IDENTITY**

Abstract

Owning a strong position of the City of Dubrovnik as a destination of culture tourism means realizing new forms of presentation and promotion of this touristic centre, while in the same time striving to keep the Dubrovnik tradition. The local traditional sporting events, which the tourist watch or actively participate in, may be developed into an attractive touristic product. The Wild league ("Divlja liga"), played in this City which offers a wide variety of impressive, formal cultural products, offers a lively and layered tradition as well as the spirit of the local Dubrovnik atmosphere. The Wild league is a popular amateur water polo competition taking place in Dubrovnik's inlets and on its beaches. Although an amateur one, and based solely on the enthusiasm and the volunteer activities of all of the participators and organizers, its rules and regulations are well-made and well-respected. This tournament is of exceptionally local character, and in order to be able to partake in the tournament, one has to fulfil the first precondition of being a local. The Wild league's tradition has therefore become a major part of the collective identity of the people of the City of Dubrovnik. The Wild league tournament is held between end-July and mid-August, meaning that this local sport and recreation activity too, ought to be much better integrated into the touristic offer, as it too

represents the cultural and economic potential of the City and the County. This paper explores the potentials of the Wild league and the beaches of Dubrovnik as parts of the cultural tourism product as well as basic elements which ought to be accentuated while envisioning and designing this product. With the relations between the local and the global as well as between the public and the private during the touristic season being intensified precisely at the sea beaches, these relations in particular ought to be analysed. While being the most attractive touristic locations, they are in the same time part of the living heritage and tradition, important for the quality of social connection within the typical local community. The challenges of affirming the Wild league as Dubrovnik's distinct brand are being explored, without the need of redefining its enthusiastic integrity built on the grounds of enthusiasm, socializing, and the strong connection with water polo as the No 1 sport of the people of Dubrovnik.

Keywords: *The Wild league (“Divlja liga”), cultural tourism, local sporting tradition, water polo.*

JEL classification: *L83, Z00*

